

УДК 811.161.2'42:82.0(092)(477)

**Власюк В. В.,
студентка,**

Волинський національний університет ім. Лесі Українки

**МОВА ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ТРАВМИ
У «СЛОВНИКУ ВІЙНИ» / «WÖRTER IM KRIEG»
ОСТАПА СЛИВИНСЬКОГО**

Після початку повномасштабного вторгнення російського режиму в Україну у 2022 році українська література зазнала глибокого перетворення. Вона стала голосом болю, гніву, надії і незламності.

У контексті війни в Україні Остап Сливинський застосував методологічний підхід, спрямований на збереження автентичності

індивідуального травматичного досвіду та формування колективної пам'яті.

Мовна травма охоплює як індивідуальні, так і колективні прояви болю та фрустрації, які знаходять своє відображення у мовній практиці, зокрема в двомовних текстах та висловлюваннях у соціальних мережах [1, с. 188].

Сучасні філологічні дослідження розглядають мовну травму як багаторівневе явище, що включає психологічні та культурні аспекти.

Культурну травму визначають як психосоціальний і культурний феномен, що виникає внаслідок значущих подій (геноцид, війна, революція, окупація), коли ідентичність спільноти зазнає кризи та потребує відновлення нарративу про себе й самоідентифікації [2, с. 110]. Значну роль у репрезентації травми відіграють нарративи: нарратив про травму передає обставини та власний мовний досвід, тоді як нарратив травми включає емоційне забарвлення, маркери агресії та символічні відсилки.

Проаналізуємо, як у текстах «Словника війни» реалізуються мовні стратегії репрезентації травми. Виділяємо кілька основних підходів: використання коротких монологів, вербалізація особистих переживань.

Слід зазначити, що короткі монологи дозволяють передати миттєві емоції та психологічний стан свідків. У німецькому варіанті уривку «Тиша» Уляни з Львова це проявляється так:

STILLE (Uljana, Lwiw)

Das Puppentheater war zu einer Unterkunft für Geflüchtete umfunktioniert worden. Zwei Tage lagen sie ohne zu reden auf den Matratzen. Ich habe noch nie so viele stille Kinder und Tiere in einem Haus gesehen. Mit der Zeit wurden sie lebhafter. Aber diese Stille werde ich nie vergessen. Sie war zum Fürchten [4, с. 93].

Монолог зберігає фрагментарність і спонтанність, передає мовчазну напругу та психологічний стрес.

Пряме мовне відтворення емоційного стану мовця проявляється у «Весіллі» Віолетти з Маріуполя:

HOCHZEIT (Violetta, Mariupol)

Am 22. Februar feierte mein Bruder Hochzeit. ... So brachen sie zu ihrer «Hochzeitsreise» auf, zu ihrer ersten Reise als Ehepaar [4, с. 45].

Страх і тривога під час евакуації передані через конкретні дії (zu ihrer Hochzeitsreise aufbrechen), а іронічний контраст між радісною подією і небезпекою війни зберігає емоційну насиченість оригіналу.

У німецькому перекладі уривку «Краса» з Вишгорода буденні речі та краса набувають символічного навантаження:

SCHÖNHEIT (Kateryna, Wyschhorod)

Vor kurzem habe ich eine Erzählung über den 2. Weltkrieg gelesen... Schön zu sein, ist im Krieg gefährlich. Meine Stiefel versinken im Schlamm neben der Schnellstraße [4, с. 88].

Слова *Schön zu sein, ist im Krieg gefährlich* та деталі оточення (*Stiefel versinken im Schlamm*) репрезентують психологічний і фізичний досвід війни, а також загрозу для життя і звичного порядку.

Пережиті досвіди українців набувають міжнародного рівня, оскільки «наша оповідь виходить назовні, розштовхує тектонічні плити сказаного й написаного про нас і замість нас за багато століть; навіть коли дуже важко, ми мусимо знайти форму, повернутися у стрій слів» [3].

У цьому контексті література виступає не лише засобом документування, а й універсалізації, осмислення та емпатійного резонансу для світового культурного співтовариства.

Література

1. Гармаш Т., Ілеа М. Мовна травма в сучасних медіа: психологічні та соціальні аспекти. К. : Лінгвіст, 2022. С. 183–194.
2. Василенко В. Збираючи уламки досвіду: теоретична (ре)концептуалізація травми. *Слово і час*. 2008. № 11. С. 109–122.
3. Сливинський О. Форма для невідворотного. *Суспільне. Культура*. 17 берез. 2023. URL : <https://suspilne.media/culture/416904-forma-dla-nevidvorotnogo-kolonka-poetata-perekladaca-ostapa-slivinskogo/> (дата звернення: 02.11.2025).
4. Slyvynsky O. Wörter im Krieg. Berlin : TAPETA, 2023. 112 S.